לִישָׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרִי לָהּ וְכוּ' לְפִי שֶׁאֵין לָהּ גַּג אַף עַל פִּי שֶׁגְּבוֹהָה עֲשָׂרָה, אבל לפי הלשון הראשון בגמ', אם גבוהה עשרה טפחים פסולה אפילו אם אין לה גג, אמנם לדעת הכל אם אינה גבוהה עשרה, אפילו יש לה גג טפח כשרה (תוס' לעיל י, ב ד"ה ובלבד, בלשון השני), ויש שכתב, שנחלקו בכילה שיש לה גג טפח ואינה גבוהה עשרה טפחים, שללישנא קמא כשרה, וללישנא אחרינא אין להכשיר בכילה רק אם אין לה גג, אבל אם יש לה גג, פסולה אפילו גבוהה פחות מעשרה (רא"ש א, כ, בשם הרי"ץ גיאות), שכיון שהיא עשויה לתוכה, היא חמורה יותר ממיטה שעשויה לגבה, ולכך במיטה פסולה רק בגובה עשרה (ע"פ הר"ן, ראה בביאורנו לעיל י, ב ד"ה שאני). ויש שכתב שלא נחלקו הלשונות כלל, וכל אחד מודה לדינו של השני, ובדוקא נקטה הגמ' 'לישנא אחרינא', ולא 'איכא דאמרי' שהיא לשון שמשמעותה שהלשון השניה באה לחלוק (ריטב"א לעיל י, ב, וראה תוס' ד"ה ובלבד, בלשון הראשון).

שַׁאנִי נַקְלִיטִין דְּקָבִיעִי במיטה, שכך היא צורתה של המיטה שעשויה עם נקליטין (פסקי רי"ד), מה שאין כן כילה שהיא עומדת על גבי הקרקע, ואינה עומדת שם אלא בדרך עראי לפי שעה (ביכורי יעקב תרכז, ה). ולכך בכילה שהיא עומדת על גבי הקרקע, מודדים את העשרה טפחים מהקרקע, ובנקליטין הקבועים במיטה, מודדים את העשרה טפחים מהמיטה (שעה"צ שם, יא).

לְגַבֵּי קִינּוֹפוֹת לֵא קְבִיעִי לְגַבֵּי כִּילָּה קְבִיעִי, ולכן כילה אינה פוסלת אלא אם כן יש לה גג וגבוהה עשרה, ונקליטין שאין להם גג, אם הם בגובה עשרה פסולים, ובקינופות שיש להם גג, פסולים אפילו אם אינם גבוהים עשרה, ואף שגג פחות מגובה עשרה אינו נחשב לגג, מכל מקום פסולים מכיון שהם קבועים ביותר (תוס' ד"ה אי, ע"פ מהרש"א). ויש שפירש, שאף קינופות אין להם גג טפח, אלא שעל ידי שיש להם ארבעה עמודים הם קבועים יותר ופוסלים אפילו אם אין בהם גובה עשרה (לחם משנה סוכה ה, כג).

כְּמַאן כְּרִבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר לֵא אָתֵי אֹהֶל עֲרַאי וּמְבַטֵּל אֹהֶל קֶבַע. דין זה הוא גם לדעת רבנן, שאין הכילה חשובה אהל כלל ואין בכוחה לבטל את הסוכה אף שהיא אהל עראי, ומה שנקטה הגמ' לפי דעת רבי יהודה הוא לרווחא דמילתא, לומר שאפילו אם היה רבה בר רב הונא סובר כרבי יהודה, לא היה די בכך שיאמר שהלכה כרבי יהודה (ריטב"א).

■ להלכה, כילה שאין בגובהה עשרה, או שאין לה גג טפח, כשרה (שו"ע או"ח תרכז, ב), וקינופות שיש להם גג פסולים בכל גובה שהוא, ונקליטים שאין להם גג טפח, אם אינם גבוהים עשרה טפחים כשרים, ואם גבוהים עשרה פסולים, ויש מכשירים אפילו אם גבוהים עשרה (שו"ע שם, ג), ונוקטים להחמיר כדעה הראשונה (ביה"ל שם ד"ה ויש).

מִשְׁנָה. הִדְלָה עָלֶיהָ אֶת הַגֶּפֶן וְאֶת הַדַּלַּעַת וְאֶת הַקִּיסוֹס, וכן כל דבר המחובר לקרקע, ומנה את אלו מפני שדרכם בזמורות ארוכות שאדם יכול לתלותן כרצונו על כל משך הסוכה (מאירי), או מחמת שיש בדברים אלו צל גדול (ר"י מלוניל).

והמסכך במחובר לקרקע פסול, משום שאמרה תורה לסכך בפסולת גורן ויקב [כמבואר בגמ' להלן (יב, א)], והמחובר אינו בכלל פסולת גורן ויקב (רש"י). ויש שכתב, שפסול מחובר הוא מדין 'תעשה ולא מן העשוי' שמתחילתו אין בו עשיה כלל אלא מאליו הוא גדל (ריטב"א להלן ע"ב, וראה ערוך לנר שהקשה למה עצם מה שהדלה אינו נחשב עשיה).

וְסִיכֵּךְ עַל גַּבֵּהּ פְּסוּלָה, ודוקא שהדלה תחילה את המחובר ולאחר מכן סיכך על גביו בסכך כשר, אבל אם כבר היה לסוכה סכך כשר שצילתו מרובתה מחמתו, אף אם חזר והדלה עליה סכך פסול, כשר (ריטב"א ור"ן בשם ר"ת, וראה בביאורנו לעיל ט, ב ד"ה הא). ויש סוברים שגם באופן זה הסוכה פסולה, ולדעתם כוונת המשנה לשני מקרים שונים, 'הדלה עליה' – שסיכך תחילה ולאחר מכן הדלה על הסכך הכשר את המחובר, 'וסיכך על גבה' – שהדלה תחילה את המחובר ולאחר מכן סיכך על גביו בסכך כשר (ריטב"א ור"ן).

וְאִם הָיָה סִיכּוּךְ הַרְבֵּה מֵהֶן וְגוֹ' כְּשֵׁרָה, והוא שעירב את הסכך הכשר יחד עם הסכך הפסול (גמ' ורש"י לעיל ט, ב). ויש שפירש, שדוקא אם הפריד את הסכך הפסול מהסכך הכשר וניכר הכשר לעצמו (רמב"ם סוכה ה, יג, ע"פ ראב"ד ומגיד משנה שם, יב, וראה בביאורנו לעיל ט, ב ד"ה אמר רב פפא).

גְּמָרָא. וְאָמַר רַב צָרִיךְ לְנַעֲנֵעַ קצת את הסכך המחובר שקצצו, שמגביהו מעט וחוזר ומניחו, שעל ידי זה הוא כסותר את הסכך וחוזר ונותנו בכשרות, ואינו מן העשוי (רש"י), ואמנם פשוט הוא שאם קצצם כשרה, שהרי חזר והניח את הסכך כשהוא תלוש, אלא שכוונת המשנה להשמיענו שאינו צריך לחזור ולנענע את שאר הסכך שהיה תלוש מתחילת הנחתו (שפת אמת). ויש שכתב, שצריך לחזור ולנענע את כל הסכך, מאחר שלא נעשה מתחילתו לשם צל [והיינו באופן שמתחילה סיכך במחובר ועל גביו הניח את הכשר] (מאירי בשם יש מפרשים, וראה עוד בשפת אמת).

תְּלָאָן וְלֹא פָּסַק רָאשֵׁי חוּטִין שֶׁלָּהֶן, הכניס חוט ארוך שכפלו לארבע בכנף הבגד, ועל ידי זה יש בידו שמונה ראשי חוטים מחוברים, וקשר אותם קודם שקצץ את ראשי החוטים כדי להפרידם (רש"י), אבל אם רק הכניס את החוטים בכנף, ופסק את ראשי החוטים קודם הקשירה, פשוט שכשר, ואין לפסול משום 'תעשה ולא מן העשוי', שכן הפסוק 'גדילים תעשה לך' שממנו נלמד דין זה מדבר על עשיית הציצית, שהיא הקשירה (ריטב"א), ש'גדילים', ביאורו חוטים קשורים (לבוש או"ח יא, יד).

ושכח רב עמרם ולא פסק את ראשי החוטים עד אחר גמר עשיית כל החוליות והקשרים (רש"י), שאם היה עושה אפילו קשר אחד לאחר הקציצה, אין לפסול את הציצית מן התורה, שמן התורה מספיק קשר אחד, ושאר הקשרים הם רק מדרבנן (ערוך לנר, וראה שם בשם הלבוש, שמדרבנן צריך שתהיה כל עשייתו בכשרות). ויש שכתב, שכל שקשר קשר אחד [וכרך חוליא אחת, דהיינו שלש כריכות] בפסול, שוב אינו מועיל אם יקשור עוד קשרים לאחר פסיקת החוטים (ב"י או"ח יא, וראה שם שגם רש"י סובר כן בדעת שמואל, אלא שרצה להשמיענו שלדעת רב כשר גם באופן זה).

הָכָא נַמִּי קְצִיצָתָן זוֹ הִיא עֲשִׂיָּיתָן, שאמרה תורה שצריך לעשות את הציצית ולא תהיה עשויה מאליה, בין בתליית החוטים בבגד ובין בקשירת החוטים, וכשם שהכשרנו את קשירת הציצית על ידי הקציצה אף שמתחילה נקשרו בפסול, כך יש להכשיר את הסכך על ידי מעשה הקציצה אף שהונחו שם מתחילה בפסול (פני יהושע וראה ערוך לנר, וראה ביאורנו לעיל ד"ה תלאן דעת הריטב"א והלבוש, שאין דין 'תעשה ולא מן העשוי' אלא בקשירת הציצית, וראה בביה"ל יד, ב ד"ה לא, לענין תליה לשמה).

■ להלכה, אם הטיל את הציצית בבגד חוט אחד מחובר כפול שמונה וקצצם כשר, אבל אם עשה אפילו חוליא אחת [=שלש כריכות] וקשר אחד כשהם מחוברים, פסולה, אפילו אם יחזור ויפסוק את ראשי החוטים (שו"ע או"ח יא, יג, וראה משנ"ב שם, סד ושעה"צ שם).